

УДК 330.45

Т. Ю. Гаїда,

*кандидат економічних наук, викладач кафедри міжнародних економічних відносин і міжнародної інформації,
Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль*

М. С. Лазорко,

студент, Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль

ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

T. Haida,

PhD, lecturer of international economic relations and international information department, Ternopil national economic university, Ternopil

M. Lazorko,

student of Ternopil National Economic University, Ternopil

THE IMPACT OF MULTINATIONAL COMPANIES WITH UKRAINIAN ORIGIN AT UKRAINE'S ECONOMY

У статті досліджено вплив великих українських компаній, що здійснюють свою виробничо-господарську діяльність як на території нашої держави, так і за кордоном. Виділено п'ять найбільш значущих компаній українського походження, з них обрано та піддано аналізу одну як найбільш типову в розрізі дохід – валовий внутрішній продукт України. Використано метод регресійного аналізу, при здійсненні якого незалежною змінною виступив дохід міжнародної компанії, а залежною – валовий внутрішній продукт України, для дослідження застосовано програмний пакет SPSS Statistics. Визначено, що найбільш оптимальною є квадратична модель. Також здійснено прогнозування валового внутрішнього продукту України на наступний період, отримані значення співпали з реальними, проте діапазон значень виявився дуже широким, що робить такий прогноз малоефективним. В результаті проведеного аналізу виявлено, що рівень впливу міжнародних компаній українського походження є дуже незначним.

In the article authors investigated the impact of large Ukrainian companies engaged in its production and economic activity both in our country and abroad. They highlighted five most important companies of Ukrainian origin, which were selected and subjected to analysis as one of the most typical in terms of income - gross domestic product of Ukraine. The method of regression analysis were used, during implementation of which the independent variable was taken income made by international companies, and dependent – Ukraine's gross domestic product, the study used a software package SPSS Statistics. Authors determined that the best is quadratic model. Also authors made forecasting for gross domestic product of Ukraine in the next period, the values coincide with the real, but the value range was very wide, making this prediction ineffective. The analysis revealed that the level of influence of international companies Ukrainian origin is very low.

Ключові слова: міжнародні компанії, економіка України, регресійний аналіз, квадратична модель, діяльність.

Keywords: international companies, Ukraine economy, regression analysis, quadratic model, activity.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Великі міжнародні компанії на сьогодні є вагомою рушійною силою провідних економік світу та невід'ємним супутником глобалізаційних процесів. Їх значення важко переоцінити як для світового господарства, так і для окремо взятих країн. Однак їх господарська діяльність може мати як позитивні, так і негативні наслідки. Тому важливо володіти актуальною інформацією стосовно їх впливу на економіку нашої держави щоб вибудовувати доцільну політику стосовно підтримки або регулювання їх діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням природи та особливостей діяльності багатонаціональних компаній займалась велика кількість українських та закордонних науковців, серед них варто відмітити Х. Пітеліс, Р. Сугдена, П. Друкера, І. Пономаренко, Л. Молчанову, М. Овчарук, В. Мотриченко, В. Підгірну та інших. Проте незважаючи на їх чималий науковий доробок слід зазначити, що на сьогодні все ще відсутнім є чітке тлумачення терміна міжнародна компанія, транснаціональна корпорація. Також нерозкритим залишається питання природи впливу міжнародних компаній саме українського походження на національну економіку.

Основним завданням даної статті є виявлення тенденцій та закономірностей у впливі міжнародних компаній українського походження на вітчизняну економіку з метою вироблення рекомендацій щодо векторизації державної політики підтримки великого бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Феномен транснаціональних компаній є об'єктом дослідження для багатьох українських та зарубіжних науковців. Перш за все слід зазначити, що часто досліджуваним є вплив та взаємодія найбільших світових ТНК з економікою України [1, 2]. Наступним важливим моментом є те, що на сьогодні немає єдиних загальноприйнятих критеріїв, згідно яких підприємство можна віднести до ТНК. Але практично всі дослідники сходяться на думці, що за відомими прийнятими класифікаціями транснаціональних компаній українського походження не існує. Проте в Україні все ж наявні великі компанії, які ведуть свою діяльність на закордонних ринках і які можна назвати міжнародними [3]. Саме вони в перспективі можуть стати найбільш ймовірними кандидатами на те, щоб перетворитись у типові транснаціональні корпорації, які меншою мірою прив'язані до «материнської країни» і економічна потужність яких інколи перевищує ВВП деяких країн.

Тому доцільним буде дослідити саме міжнародні компанії українського походження як потенційні ТНК у майбутньому. Найвпливовіші серед них можна узагальнити в наступну таблицю, яка буде відображати рейтинг за доходами, де зазначено повну назву міжнародної компанії, галузь діяльності, дохід за підсумком 2013 року та прибуток/збиток.

Таблиця 1.
Найбільші міжнародні компанії українського походження

№	Компанія	Дохід (млрд. грн.)	Прибуток/збиток (млн. грн.)	Галузь
1	ТОВ «Метінвест Холдинг»	33,5	310	ГМК: видобуток руди, виплавка сталі, виробництво прокату
2	Корпорація «ІСД»	26,65	287	Металургія: виробництво сталі та прокату
3	ПАТ "Кернел-Трейд"	15,02	355	АПК: експорт зернових
4	ТОВ "Інтерпайп Україна"	9,12	247	Металургія: виробництво сталевих труб
5	ДП "Кондитерська корпорація Рошен"	7,23	1040	Харчова промисловість: виробництво кондитерської продукції

Здійснено побудову діаграми для огляду найбільших міжнародних компаній українського походження за галузями. На діаграмі (Рис. 1) видно, що масштабний холдинг – гірничо-металургійна компанія лише на декілька позначок поступається в сумі двом найбільшим міжнародним компаніям українського походження, що функціонують в області металургії.

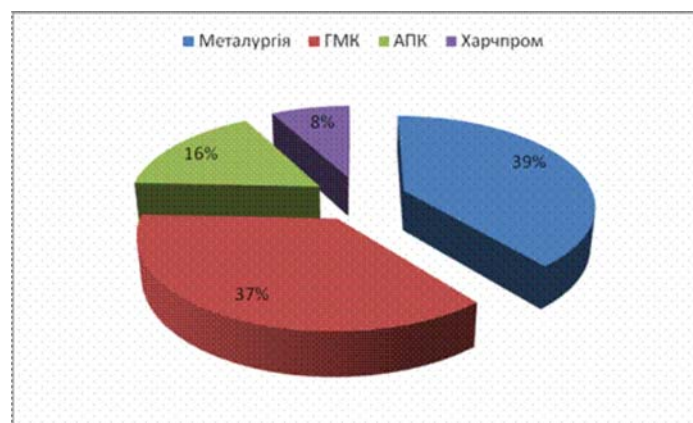

Рис. 1. Галузева структура найбільших міжнародних компаній українського походження

Даний холдинг представляє найбільший інтерес для дослідження через його найвищий рейтинг а також через те, що його можна вважати типовим представником міжнародної компанії українського походження. Щодо Кондитерської корпорації «Рошен» слід зазначити, що вона має у публічному доступі найважливішу фінансову інформацію тільки щодо окремих фабрик, які функціонують виключно на території України. Зарубіжний ринок, на жаль, закритий для широкого загалу.

Подальший аналіз базується на об'єктивних даних із офіційних річних звітів однієї найбільшої міжнародної компанії українського походження – «Метінвест Холдинг». Дані, доступні нам, представляють загальну тенденцію обсягу доходів інших міжнародних компаній, присутніх у попередньому рейтингу. Вважаємо, що вибрана нами стратегія забезпечить найбільш адекватні та правдиві результати аналізу.

Що стосується макроекономічних показників України, вплив на які і являється метою нашого дослідження, то найважливішим, вважаємо, ВВП України, оскільки він є основним показником результатів економічної діяльності на макрорівні, який характеризує сукупну ринкову вартість кінцевих товарів і послуг, вироблених підприємствами, організаціями та установами в поточному періоді на економічній території країни. Термін «внутрішній» протистоїть термінові

"національний". Він означає, що при вимірюванні ВВП враховуються результати виробництва підприємств, організацій, установ незалежно від того, чи вітчизняними є ці підприємства, чи вони контролюються іноземним капіталом, наприклад, є дочірніми відділеннями іноземних корпорацій. Під "економічною територією" країни будемо розуміти територію, яка адміністративно керується урядом даної країни та в межах якої особи, товари і гроші можуть вільно переміщуватися. На відміну від географічної території, вона не охоплює територіальні анклавні інших країн (посольства, військові бази тощо), але містить такі анклавні даної країни, які розташовані на території інших країн.

Для даного аналізу обрано метод регресійного аналізу, який полягає у визначенні аналітичного виразу кореляційного зв'язку – описі вигляду та параметрів функції зв'язку (регресійної моделі). Для обчислень використовувався програмний пакет SPSS Statistics.

Дотримані наступні вимоги щодо застосування кореляційно-регресійного аналізу:

- однорідність одиниць досліджуваної сукупності та їх підпорядкованість нормальному закону розподілу;
- достатня кількість спостережень;
- незалежність між собою обраних для дослідження факторів.

Отже, за даними динамічного ряду отримаємо прогностичні значення на наступних 5 періодів методом підгонки даних.

Таблиця 2.

ВВП України та дохід «Метінвест Холдинг» за 2007–2012 рр.

Рік	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ВВП, млн. дол. США	142700	180000	117200	136400	163400	176600
Дохід «Метінвест», млн. дол. США	60	53	43	45	78	52

Залежна змінна – ВВП, незалежна – дохід. За зведенням моделі можна зробити висновок, яка регресійна модель є оптимальна.

Таблиця 3.

Підсумки для моделі та оцінка параметрів

Залежна змінна: ВВП млн. дол. США

Незалежна змінна: дохід «Метінвест» млн. дол. США

Рівняння	Підсумки для моделі					Оцінка параметрів			
	R-квадрат	F	ст. св. 1	ст. св. 2	Знач.	Константа	b1	b2	b3
Лінійна	0,175	0,849	1	4	0,409	107895,026	812,477		
Логарифмічна	0,220	1,129	1	4	0,348	-61604,178	53713,484		
Обернена	0,271	1,490	1	4	0,289	216654,413	-3393005,582		
Квадратична	0,439	1,173	2	3	0,420	-220996,807	12143,982	-93,198	
Кубічна	0,439	1,173	2	3	0,420	-220996,807	12143,982	-93,198	0
Складова	0,201	1,008	1	4	0,372	109151,606	1,006		
Степенева	0,250	1,333	1	4	0,313	32303,151	0,386		
П	0,305	1,752	1	4	0,256	12,382	-24,275		
Росту	0,201	1,008	1	4	0,372	11,600	0,006		
Експоненці-альна	0,201	1,008	1	4	0,372	109151,606	0,006		
Логістична	0,201	1,008	1	4	0,372	9,162E-6	0,994		

Найбільш оптимальною моделлю можна вважати квадратичну, оскільки її значення серед R^2 є найбільшим, хоча саме значення є дуже малим і не дозволяє назвати модель значущою.

Наступний етап – прогноз на наступні періоди, дозволив отримати прогностичні значення за оптимальною, квадратичною моделлю.

Таблиця 4.

Отримані прогностичні значення на 3 наступні періоди за оптимальною, квадратичною, моделлю

FIG_1	LCL_1	UCL_1
157003,57143	43286,22822	270720,91464
143922,14286	47587,57372	240256,71200
139365,71429	40690,69299	238040,73558

Ще одним етапом аналізу являється побудова таблиці дисперсійного аналізу для оптимальної, квадратичної, моделі.

Таблиця 5.

Таблиця дисперсійного аналізу

	Сума квадратів	ст. св.	Середній квадрат	F	Знач.
Регресія	953 923 119,048	2	476961559,524	0,680	0,571
Залишок	2 103 005 214,286	3	701001738,095		
Всього	3 056 928 333,333	5			

Результати регресійного аналізу є достовірними, оскільки $\text{Знач.} < 0,571$.

Розраховане значення критерію Фішера $F_{\text{емп}} = 0,68$. На заданому рівні значущості $0,95 F_{\text{табл}}(5;2) = 5,79$. $F_{\text{емп}} < F_{\text{табл}}$, тому можна зробити висновок, що отримане рівняння регресії є незначущим, а модель – незначущою.

На останньому етапі нашого аналізу ми можемо скласти рівняння оптимальної регресійної моделі, яке буде виглядати наступним чином:

$$y = -220996,807 + 12143,982x - 93,198x^2 \quad (1)$$

Отже, з вірогідністю 95% ВВП України у 2013 році складе від 43,286 до 270,721 млрд. дол. США, у 2014 році – від 47,588 до 240,257 млрд. дол. США та у 2015 – від 40,691 до 238,041 млрд. дол. США.

Якщо порівняти вище вказані прогнозовані значення із реальними, обрахованими фахівцями, даними, то можна зрозуміти, що прогноз би справдився, оскільки в 2014 році ВВП України склав 130,9 млрд. дол. США та 83 млрд. дол. США у 2015 році. Попри те, потрібно зауважити, що діапазон значень був дуже великим, що робить прогноз малоефективним.

Отже, після проведення аналізу ми можемо стверджувати, що вплив діяльності даної компанії – яскравого представника міжнародних компаній українського походження на ВВП України – мізерний. Із цієї причини розгляд впливу даної когорти компаній на інші макроекономічні позакники держави є недоцільним. Причини також незначного впливу можуть полягати у відсутності сучасних технологій виробництва та інноваційної компоненти, обмеженість ринків збуту продукції, зниження попиту на міжнародних ринках, кризові явища в державі, недостатній рівень прямих іноземних інвестицій та інше.

Висновки з даного дослідження.

Рівень впливу міжнародних компаній українського походження на економіку нашої держави є дуже незначним, що говорить про їх недостатній рівень розвитку та їх економічну потужність. Це можна вважати негативним явищем, оскільки такі компанії в перспективі можуть стати транснаціональними, що забезпечило б конкурентні переваги України на світовому ринку, також вони є найбільшими платниками податків і забезпечують робочі місця. З іншого ж боку ріст значущості та впливу великої компанії в країні дуже часто супроводжується надмірним лобіюванням інтересів в органах влади, що є небажаним. Об'єктом подальшого наукового пошуку може стати виявлення глибинних причин відсутності чіткого впливу діяльності міжнародних компаній на українську економіку.

Список літератури.

1. Пономаренко І.В. Вплив діяльності транснаціональних корпорацій на економіку України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1798>
2. Македон В.В. Формат взаємодії транснаціональних корпорацій та реального сектора національної економіки України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://duan.edu.ua/uploads/vidavnistvo-15-16/13503.pdf>
3. Pitelis C. The nature of the transnational firm / C. Pitelis, R. Sugden. – Routledge (2000). – p. H72.

References.

1. Ponomarenko I.V. (2013), “Vplyv diial'nosti transnatsional'nykh korporatsij na ekonomiku Ukrainy”, *Efektivna ekonomika*, [Online], available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1798> (Accessed 15 May 2016)
2. Makedon V.V. (2012), “Format vzaiemodii transnatsional'nykh korporatsij ta real'noho sektora natsional'noi ekonomiky Ukrainy”, *Biuleten' Mizhnarodnoho Nobeliv's'koho ekonomichnoho forumu*, [Online], available at: <http://duan.edu.ua/uploads/vidavnistvo-15-16/13503.pdf> (Accessed 15 May 2016)
3. Pitelis C. and Sugden R. (2000), “The nature of the transnational firm”, Routledge, p. H72.

Стаття надійшла до редакції 18.05.2016 р